

Η ύπαρξη της Ποτνίας του Λαβυρίνθου, της Κυράς του Λαβύρινθου, προϋποθέτει ότι έχουμε να κάνουμε με ιερό. Η κρατούσα άποψη της μυθολογίας τον θεωρεί φυλακή του Μινώταυρου (κι αργότερα του Δαίδαλου και του Ίκαρου). Η λέξη «ποτνία» αποδίδει την έννοια της οικοδέσποινας, δέσποινας, βασίλισσας. Σημαίνει τον σεβασμό των πιστών στη συγκεκριμένη θεότητα. Στη μυκηναϊκή εποχή, όπως αποκαλύφθηκε σε επιγραφές της «γραμμικής Β», χαρακτήριζε την θεά Αθηνά (a-ta-na

po

-

ti

-

ni

-

ja

), την θεά του σταριού (

si

-

to

po

-

ti

-

ni

-

ja

), την θεά των αλόγων (ποτνία Ιππεία, po-ti-ni-ja i-qe-ja) και την, Αριάδνη, οικοδέσποινα θεά του Λαβύρινθου

(

po-ti-ni-ja da-ru-ri-to-jo), το όνομα της οποίας βρέθηκε σε τέσσερις πινακίδες της Κνωσού.

Μια από τις πινακίδες, αναφέρει ότι της προσφέρθηκαν μέλι και υφάσματα. Μια άλλη σημειώνει την προσφορά λαδιού στο ιερό του Δαίδαλου (

da

-

da

-

re

-

jo

-

de

). Και ιερό του Δαίδαλου, απ' όσα ξέρουμε, δεν είναι άλλο από τον Λαβύρινθο. Που μεταφράζεται σε «τόπο του διπλού πέλεκου».

«Η Αριάδνη – αρχικά Αριάγνη – σήμαινε την “ιερή” και την “αγνή”, που ήταν προσωνύμιο της θεάς του κάτω κόσμου στον υψηλότερο βαθμό. Η θεά με αυτό το όνομα λατρευόταν σε πολλά νησιά», σημειώνει ο Κ. Κερενυί. Ήταν η χθόνια θεά, η Μητέρα Γη, η προελληνική θεότητα που πέθαινε κι αναγεννιόταν, προσωποποίηση της φύσης. Στην Κρήτη, αντικαταστάθηκε, όπως κι άλλες αλλού, από την ελληνική Δήμητρα (Δη-Γη-μήτηρ) κι εξέπεσε σε ηρωίδα, εγγονή του Δία, ως κόρη του Μίνωα, και του Ήλιου, ως κόρη της Πασιφάης (του φεγγαριού). Το ιερό της, ο Λαβύρινθος, μετατράπηκε σε φυλακή του Μινώταυρου. Αιώνες αργότερα, στην Οδύσσεια, ο Όμηρος την θεωρεί τρόφιμο του Άδη, όπου την είδε ο Οδυσσεύς (λ, 322 κ.ε.). Αποδεικνύεται έτσι ότι, στην ομηρική εποχή, η ποτνία του Λαβυρίνθου έχει ήδη μεταπέσει σε ηρωίδα βοηθό του Θησέα στη δολοφονία του αδελφού της, Μινώταυρου.

Μερικές δεκαετίες μετά τον Όμηρο, η Αριάδνη εξυψώνεται σε σύζυγο του θεού Διονύσου (Ησιόδου, Θεογονία, 947): «Κι ο χρυσομάλλης Διόνυσος την ξανθή Αριάδνη, του Μίνωα την κόρη, πήρε ανθόκορμη γυναίκα». Στην εξελληνισμένη μυθολογία, η Αριάδνη υποχωρεί κι όλα περιστρέφονται γύρω από τον Μίνωα και τον Ταύρο, έτσι κι αλλιώς ιερό ζώο και στην Κρήτη.

Η φήμη ότι ο Θησέας αποφάσισε να συγκρουστεί με τον Μινώταυρο, ξεπέρασε την Αθήνα. Ο πατέρας του, Αιγέας, όμως, είχε αντιρρήσεις. Καιρό περίμενε να αποκτήσει διάδοχο. Δεν σκόπευε να τον χάσει τόσο γρήγορα. Ο Θησέας επέμενε κι ο λαός πίεζε: Ήδη ο ήρωας είχε αποδείξει την ικανότητά του, απαλλάσσοντας τον τόπο από το αγριογούρουνο αλλά και τον ταύρο του Μαραθώνα, τον, όπως πολλοί πίστευαν, πατέρα του Μινώταυρου από την Πασιφάη. Ο Αιγέας αναγκάστηκε να δεχτεί. Ο Θησέας έσπευσε στο μαντείο των Δελφών για συμβουλές. Η Πυθία του είπε, πριν να φύγουν για την Κρήτη, να θυσιάσει στην Αφροδίτη.

Ο Μίνωας κατέφθασε στην Αθήνα να εποπτεύσει την κλήρωση. Έγινε με όλους τους τύπους στο Πρυτανείο. Κι ανάμεσα στα κορίτσια κληρώθηκε και η όμορφη Περίβοια, εγγονή του Πέλοπα και κόρη του βασιλιά των Μεγάρων. Και δυο από τα υπόλοιπα κορίτσια που κληρώθηκαν, αντικαταστάθηκαν κρυφά από αγόρια που δέχτηκαν να ακολουθήσουν τον Θησέα και ντύθηκαν κοριτσίστικα, κρύβοντας όπλα κάτω από τα ρούχα τους.

Όλος ο λαός κατέβηκε στο Φάληρο να ξεπροβοδίσει την ομάδα των δεκατεσσάρων νέων. Ο Θησέας θυσιάσε μια κατσικά στην Αφροδίτη. Έγινε τράγος. Το πλοίο που θα τους μετέφερε, είχε έρθει από την Σαλαμίνα. Για την περίπτωση, έφερε μαύρα πανιά. Ο Αιγέας έδωσε στον καπετάνιο άσπρα, να αντικαταστάσει με αυτά τα μαύρα στην επιστροφή, αν όλα πήγαιναν καλά.

Στο πλοίο, μπήκε και ο Μίνωας. Είχε κιαλάρει την όμορφη Περίβοια. Όταν το πλοίο βρέθηκε στ' ανοιχτά, την πλησίασε. Ο ποιητής Βακχυλίδης (5^{ος} π.Χ. αιώνας) μας διηγείται, τι έγινε. Ο Μίνωας άπλωσε το χέρι του και χάιδεψε το μάγουλό της. Η Περίβοια έβαλε τις φωνές. Μπήκε στη μέση ο Θησέας, σκοτεινιασμένος, και είπε στον μονάρχη:

«Γιε του Δία, οι σκοποί και οι σκέψεις σου δεν είναι αυτοί που ταιριάζουν. Προφυλάξου από την βία. Ό,τι η παντοδύναμη Μοίρα και η δίκαιη Δίκη έχουν αποφασίσει για μας, αυτόν τον κλήρο τον εκπληρώνουμε. Συ όμως πρέπει να συγκρατηθείς. Όπως εσένα σε γέννησε η σοφή Ευρώπη με τον Δία κάτω από την κορφή της Ίδης, σαν τον δυνατότερο ανάμεσα στους ανθρώπους, έτσι γέννησε και μένα η Αίθρα από τον Ποσειδώνα, τον θεό της θάλασσας. Οι Νηρηίδες με τα μενεξεδένια μαλλιά της χάρισαν τον νυφικό πέπλο. Γι' αυτό σου λέω, στρατηλάτη της Κνωσού, παράτησε τις οδυνηρές προσβολές. Πριν να επιτεθείς σε κάποιον από την ομάδα τω νέων, θα σου δείξω την δύναμη του χεριού μου. Τι θα συμβεί μετά, θα το αποφασίσει το πεπρωμένο».

Οι ναύτες τα έχασαν με το θάρρος του Θησέα αλλά ο Μίνωας θύμωσε. Προσευχήθηκε στον Δία και του ζήτησε ένα σημάδι. Μετά, έβγαλε και πέταξε στη θάλασσα το δαχτυλίδι του. Στην ομήγυρη, είπε:

«Αν είμαι γιος του Δία, ο πατέρας μου θα ρίξει μια αστραπή. Αν είναι γιος του Ποσειδώνα αυτός, να ζητήσει από τον πατέρα του να μου φέρει πίσω το δαχτυλίδι».

Ο ουρανός άστραψε καθώς ο Δίας αναγνώρισε τον γιο του. Ήταν σειρά του Θησέα. Ορθώθηκε αυτός στην κουπαστή και βούτηξε στη θάλασσα. Ο Μίνωας θαύμασε αλλά έδωσε εντολή να συνεχιστεί το ταξίδι, ελπίζοντας ότι γλίτωσε από τον αντίπαλο. Φυσούσε ευνοϊκός βοριάς και το πλοίο επιτάχυνε, ενώ τ' αγόρια και τα κορίτσια έβαλαν τα κλάματα. Σίγουρα θα γίνονταν τροφή του Μινώταυρου.

Στα παγωμένα νερά, δελφίνια έσπευσαν και πήραν τον Θησέα και τον πήγαν στον βυθό. Ο Τρίτωνας υποδέχτηκε τον αδελφό του στην είσοδο του παλατιού. Ο Ποσειδώνας και η γυναίκα του, Αμφιτρίτη, τον δέχτηκαν καθιστοί στους θρόνους τους. Άστραφτε ο τόπος όλος από τα χρυσά διαδήματα των Νηρηίδων. Η Αμφιτρίτη φόρεσε στον Θησέα πορφυρό μανδύα κι έβαλε στα μαλλιά του το τριανταφυλλένιο στεφάνι που της είχε χάρισει στον γάμο της η θεά Αφροδίτη. Ο Θησέας αναδύθηκε πλάι στο πλοίο με την νέα του φορεσιά, ανέβηκε καθόλου βρεγμένος και έδωσε στον Μίνωα το δαχτυλίδι του. Τ' αγόρια και τα κορίτσια αναθάρρησαν. Ο Μίνωας τρόμαξε για τα καλά. Αργότερα, η Περίβοια έμελλε να

παντρευτεί τον Τελαμώνα στην Σαλαμίνα και να του κάνει γιο τον Αίαντα.

Στην παραλία της Κνωσού, τον Μίνωα περίμενε η κόρη του η Αριάδνη. Η φήμη ότι ερχόταν και ο Θησέας να αναμετρηθεί με τον Μινώταυρο, τον αδελφό της, είχε προηγηθεί. Η κόρη καιγόταν να δει τον όμορφο ήρωα. Ο πορφυρός μανδύας και το τριανταφυλλένιο στεφάνι βοήθησαν στη δημιουργία των εντυπώσεων. Τιμημένη στο Φάληρο με τη θυσία της κατσίκας που έγινε τράγος, η Αφροδίτη ενέβαλε τον έρωτα στην καρδιά της παρθένας: Η Αριάδνη δεν επρόκειτο να αφήσει τον Θησέα να χαθεί.

Το πώς κατάφεραν οι δυο νέοι να συναντηθούν, δεν είναι γνωστό. Ο Θησέας υποσχέθηκε στην Αριάδνη αιώνια πίστη και εκείνη τον συμβούλεψε, τι να κάνει. Και να σκότωνε το τέρας ο Θησέας, δε θα μπορούσε να ξαναβγει από εκεί μέσα. Με συμβουλή του σοφού αρχιτέκτονα Δαίδαλου, έδωσε στον καλό της ένα κουβάρι να το δέσει στην είσοδο του Λαβύρινθου και να το ξετυλίγει καθώς θα προχωρά. Αν τα κατάφερνε να απαλλαγεί από τον Μινώταυρο, δεν είχε παρά να τυλίγει πάλι το κουβάρι περπατώντας, ώσπου να ξαναβγει. Έργο του Δαίδαλου, ο Λαβύρινθος ταυτίζεται με τα περίπλοκα υπόγεια του ανακτόρου στην Κνωσό.

Ο Θησέας μπήκε στον Λαβύρινθο μάλλον μόνος. Τα υπόλοιπα έξι αγόρια και επτά κορίτσια, όπως τουλάχιστον τα νόμιζαν, χωρίστηκαν σε δυο ομάδες, αλλού τα αγόρια αλλού τα κορίτσια, με πάνοπλους φρουρούς να τα προσέχουν. Ο Θησέας έδεσε την άκρη του κουβαριού στην είσοδο κι άρχισε να το ξετυλίγει προχωρώντας.

Οι βρυχηθμοί του τέρατος τον οδηγούσαν. Κάποτε, ήρθαν φάτσα με φάτσα. Η πάλη τους ήταν τρομερή, όμως, ο Μινώταυρος, σύμβολο της παρακμής των εχθρών της Αθήνας, έμελλε να νικηθεί. Αφού τον σκότωσε, ο Θησέας ξεκίνησε για την έξοδο. Ήταν εύκολο ακολουθώντας το νήμα. Από «τότε», όταν κάτι οδηγεί στο ξεμπλέξιμο από μια περίπλοκη κατάσταση, το ονομάζουν «μίτο (=νήμα) της Αριάδνης».

Με το που είδαν τον Θησέα να βγαίνει από τον Λαβύρινθο, τα έξι αγόρια ρίχτηκαν στους δικούς τους φρουρούς και τους ξέκαναν. Το ίδιο έγινε και με τα δυο αγόρια που, ντυμένα σαν κορίτσια, βρίσκονταν σ' εκείνων την ομάδα. Κι ο Θησέας δεν έμεινε αργός. Ξεπάτωσε τα πλοία του Μίνωα να μην μπορούν να πλεύσουν στην θάλασσα. Πήρε μαζί του την Αριάδνη, μπήκαν όλοι στο πλοίο τους και νύχτα ξανοίχτηκαν στη θάλασσα. Ξημερώματα, έπιασαν στην Νάξο.

Βγήκαν στη στεριά αλλά την Αριάδνη την πήρε ο ύπνος στην ακρογιαλιά. Όταν κάποια στιγμή ξύπνησε, διαπίστωσε πως ο καλός της είχε φύγει εγκαταλείποντάς την στο νησί. Αυτοκτόνησε ή σκοτώθηκε από βέλος της Άρτεμης. Όμως κάποιοι άλλοι μύθοι τα λένε αλλιώς: Την είχε δει ο θεός Διόνυσος, την ερωτεύτηκε και ζήτησε από τον Θησέα να του την αφήσει και να φύγει. Ο Θησέας υπάκουσε στη θεϊκή εντολή. Ο θεός, λένε, αφού κατέκτησε την βασιλοπούλα την πήρε μαζί του και την ανέβασε στον Όλυμπο.

Οι κακές γλώσσες πάντως είπαν πως όλα αυτά με τον Διόνυσο ήταν κατοπινές επινοήσεις των Αθηναίων, για να ξεπλύνουν τη μνήμη του ήρωά τους. Υπήρχαν και κάποιες διαδόσεις που έλεγαν ότι δεν την πόθησε ο Διόνυσος αλλά ο Ώναρος, ιερέας του θεού. Κι ότι ο Θησέας δεν είχε κανένα πρόβλημα να του την αφήσει.

Επόμενο λιμάνι που έπιασε το πλοίο, ήταν η Δήλος. Ο Θησέας έκανε τελετές, θυσίασε στους θεούς, οργάνωσε αγώνες και απέπλευσε.

Με όλα αυτά, κανένας δεν είχε σκεφτεί να αντικαταστήσει τα μαύρα με άσπρα πανιά. Ο Αιγέας όμως ξημεροβραδιαζόταν στην άκρη του βράχου, στο Σούνιο, κι όλη μέρα αγνάντευε το πέλαγος περιμένοντας με αγωνία να δει το χρώμα των πανιών του πλοίου. Κι όταν αυτό ξεμύτισε στην άκρη του ορίζοντα, έπιασε απελπισία τον βασιλιά. Τα πανιά ήταν μαύρα. Που σήμαινε ότι ο γιος του είχε χαθεί. Ρίχτηκε στο κενό. Πνίγηκε στη θάλασσα που από «τότε» ονομάστηκε Αιγαίο πέλαγος.

Ο θάνατος του Μινώταυρου σήμανε και το τέλος της μινωικής κυριαρχίας στην Αττική. Καθετί παλιό είχε πια εκλείψει. Ο Θησέας θυσίασε στους θεούς αμέσως μόλις βγήκε στο Φάληρο. Οι Αθηναίοι, που έκλαιγαν τον θάνατο του Αιγέα και τον, όπως νόμιζαν, χαμό των παιδιών τους, μετέτρεψαν το πένθος σε γιορτή, όταν στην πόλη έφτασε ο απεσταλμένος του Θησέα για να αναγγείλει τον ερχομό τους. Ο ίδιος ο ήρωας πολύ λυπήθηκε όταν έμαθε τον θάνατο του Αιγέα αλλά έμεινε μοναδικός βασιλιάς και παρηγορήθηκε μ' αυτό.

Η οικογένεια κάθε νέου ή νέας που σώθηκε, ορίστηκε να καταβάλει ένα ετήσιο ποσό για να γίνονται τελετές και θυσίες, γιορτές για την επιστροφή, την οργάνωση των οποίων ανέλαβαν οι Φυταλίδες, οι ίδιοι εκείνοι που είχαν εξαγνίσει τον Θησέα από τους φόνους των ληστών, όταν από την Τροιζήνα ερχόταν στην Αθήνα. Κι εκείνο το πλοίο που τους πήγε στην Κρήτη και τους έφερε από εκεί, φρόντισαν να διατηρηθεί στους επόμενους αιώνες.

Ήταν η Σαλαμινία το ένα από τα δυο ιερά πλοία (το άλλο ήταν η Πάραλος) που οι Αθηναίοι χρησιμοποιούσαν σε δημόσιες αποστολές. Στα χρόνια του Δημητρίου του Φαληρέα (350 – 283 π.Χ.) υπήρχε ακόμα.

(protagon.gr, 3.8.2014)